

ספרי' — אוצר הספרים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

במדבר

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק חי
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים וחמש לבריאה

לזכות

החיילת ב"צבאות השם" בלה לאה תחי'

נולדה למזל טוב ביום י"ג אייר, ה' תהא שנת סגולות המשיח

ולזכות הורי'

הרה"ת ר' יצחק אלחנן הלוי וזוגתו מרת דבורה רבקה שיחיו שגלוב

נדפס ע"י זקני'

הרה"ת ר' מנחם מענדל הלוי וזוגתו מרת דבורה שיחיו שגלוב

כתובתנו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעייני חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט נגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תשנ"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובת: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

הוא נמנה ליקרא שומר משמרת הקודש:

(א) הכוונה היא להסביר כאן מדוע מונים את שבט לוי מגיל חודש ומעלה, ומדוע חשוב, אפוא, לציין שהמניין הוא, "ליקרא שומר משמרת הקודש"?

יותר מכך: גם בהמשך הפרשה¹, במנין הבכורות, נאמר, "פקוד... מכן חודש ומעלה..."², והרי זה אינו כדי, "ליקרא שומר משמרת הקודש", והטעם באופן כללי הוא זהה, כפי שמפרש רש"י, "משיצא מכלל ספק³ נפלים?" וכן רש"י אינו מוסיף שם מטרה אחרת למנין.

(ב) מה מחפש רש"י באומרו זאת? הרי כבר נאמר בפירוש בפסוקים הקודמים⁴ שתפקיד שבט לוי הוא, "ושמרו את משמרתם... לעבוד את עבודת המשכן!"

(ג) אם מסיבה כלשהי צריך רש"י לציין כאן במה מתבטאת עבודת שבט לוי, מדוע הוא משנה מן הפסוק שלעיל, ואומר, "שומר משמרת הקודש", ביטוי הקלוק מפסוק מאוחר יותר⁵, התמיהה גדולה אף יותר: הפסוק האחרון כתוב רק לגבי בני קהת, ולא לגבי כל הלויים?

[אמנם על הפסוק⁶, "ונשיא נשיא הלוי... פקודת שומרי משמרת הקודש" מפרש רש"י: "ועל מה היא נשיאותו? פקודת שומרי משמרת הקודש – על ידו היה פקודת כולם", שזה אמור לגבי כל הלויים, אך בכל זאת אין מובן מדוע משתמש כאן רש"י בביטוי מפסוק הכתוב בעיקר לגבי בני קהת, כאשר הוא יכול לצטט מוסר ביטויים אחרים

א. מן הפסוק¹, "פקוד את בני לוי... כל זכר מכן חודש ומעלה תפקדם", מצטט רש"י את המילים, "מכן חודש ומעלה", ומפרש: "משיצא מכלל נפלים" הוא נמנה ליקרא שומר משמרת הקודש."

בפשוט כוונת רש"י היא להסביר, שאין סופרים את הלויים, "מכן חודש" מפני שאז יש בהם חשיבות מיוחדת (בדומה למנין בני ישראל, "מכן עשרים שנה..."², מפני שאז נעשה היהודי "יוצא צבא"), אלא רק מפני שעד גיל חודש עדיין אין ודאות שהולד אינו נפל, אך לאמיתו של דבר ראוי בן לוי להימנות מיד לאחר היוולדו, כפי שאומר רש"י בהמשך, "למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן..."³.

אבל צריך להבין: בדרך כלל אין מוצאים שרש"י מביא בפירושו על התורה טעמים למצוות, ובודאי לא לפרטי המצוות⁴. מכך מובן, שבמקום שהוא בכל זאת מביא טעם, הרי זה משום שבאמצעות טעם זה מתורץ קושי בפשטם של הפסוקים. מהו, אפוא, הקושי הקיים כאן, שכדי לתרצו מביא רש"י את הטעם למנין מגיל חודש?

מצד שני, אנו מוצאים מקומות אחרים הדומים לענינו, ואשר בהם אין רש"י מציין טעם: לפני פרשתנו – בפרשת ערכי⁵ נאמר, "ואם מכן חודש... והיה ערכי...", "ורש"י אינו מבאר שם את הטעם לכך שהפחות מכן חודש אינו בעל ערך, וכך גם בציווי⁶, "שור או כשב... ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן..." אין רש"י מבאר מדוע צריך לחכות עד, "יום השמיני", למרות שבתרגום יונתן נאמר הטעם⁷, "דישתמודע דלא נפיל". ומדוע צריך רש"י לציין כאן את הטעם?

ב. יותר מכך תמוהה התוספת של רש"י

(1) פרשתנו ג, טו.

(2) ע"פ במדבר פ"ג, ח (קרבן לסופר).

(3) פרשתנו א, ג.

(4) וראה גר"א כאן, דוה שנמנית יוכבד, מן הבטן – קודם, בן חודש – כי, כשנכתבה תורה בימי משה כבר יצאת מספק נפל. וראה שפ"ח ומשכיל לדוד כאן. לקמן הערה 10 ובשנה"ג הא' שם. וע"ד הצחות י"ל: בכלל – אוליגן בתר רובא ואין לחשוש לנפל ולכן נמנית.

משיא"כ כאן שה' נוגע לפדין הבכורות (כמסופר להלן בפרשה), אין הולכין במסות אחר הרוב (וב"ק כו, רע"ב, וש"נ).

(5) ובפרט לדעת הרמב"ם במד"ג ח"ג פכ"ז, ע"י"ש.

(6) בחקותי כו, ו.

(7) אמור כב, כו.

(8) וראה שם קלה, סע"ב, וש"נ.

ו"פרדה אלקים את ישראל מכל צרותיו" (ורק אח"כ "והוא יפרדה את ישראל מכל עונותיו") וכו' וכו' –

הרי דבר ברור הוא ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל" בכל מקום בעולם שבו נמצאים יהודים, גם בחוץ לארץ.

ועאכ"כ בארץ הקודש. שנקראת בתורתנו הקדושה האמיתית: "ארץ אשר גוי תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

...ובאמור, הקב"ה מודיע ומכריז לבניי בכל מקום שהם, ועאכ"כ בארץ הקודש: "בני אל תתיראו".

2

המוזכרים אצל כל הלויים].

(ד) בפסוק הקודם¹⁴ המדבר אודות השוני שבמנין שבט לוי, "אך את מטה לוי לא תפקוד..." כותב רש"י את הטעם, "כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו" – וכאן משנה רש"י ואומר, "שומר משמרת הקודש", ולא "נמנה בלגיון של מלך"?

ג. לכאורה, ההכרח של רש"י לבאר, "משיצא מכלל נפלים" הוא: הציווי "פקוד את בני לוי" בא כהמשך לדיבור ה' "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור... והיו לי הלויים כי לי כל בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים"¹⁵. וכיון שהיו לי הלויים הרי זה "תחת כל בכור", שבכך נכללים כל הבכורות, אפי' מי שלפני "מבן חודש", כשם שב"הכתי כל בכור בארץ מצרים" שבפסוק זה נכללים כל הבכורות, היה צריך הציווי "פקוד את בני לוי" – הבא בהמשך ל"והיו לי הלויים" – לכלול את כל הלויים שיהיו "לי", כולל הפחותים מ"בן חודש"?

לפיכך צריך רש"י להסביר שאכן היו סופרים את בני לוי "מן הבטן", אך ממתנים עד אשר "יצא מכלל הנפלים".

אך לפי זה שהציווי "פקוד את בני לוי" בא כהמשך ל"ואני הנה לקחתי את הלויים..." תחת כל בכור... "מתעורר קושי בדברי רש"י המציין טעם לחשיבות בבני לוי עצמם לכך שמונים אותם, מבן חודש, כדלהלן:

(א) הלויים הם "תחת כל בכור... מבני ישראל", וכאמור בהמשך הפרשה¹⁶ ספרו את הבכורות, ופדו אותם עם הלויים, רק "מבן חודש ומעלה" – ויוצא, שממילא צריך היה לספור גם את הלויים רק "מבן חודש ומעלה".

מדוע, אפוא, מסביר רש"י שהטעם למניית הלויים "מבן חודש" הוא "יצא (הלוי) מכלל נפלים", ולא – כפי שמסבירים חלק ממפרשי התורה¹⁷ בהתבסס על במדבר רבה¹⁸ – מפני שהלויים היוו פדיון לבכורות, ומנין הבכורות הוא "מבן חודש ומעלה"?

אמנם מנין הבכורות "מבן חודש ומעלה" הוא מפני ש"יצא מכלל ספק נפלים", כפי שפרש רש"י שם, אך לפי האמור לעיל אין קיים טעם זה אצל בני לוי¹⁹.

(ב) לפי זה תמוהים יותר דברי רש"י, "הוא נמנה ליקרא שומר משמרת הקודש": לכאורה הטעם למניה "משיצא..." אינו רק "ליקרא שומר משמרת הקודש", אלא גם מפני פדיון הבכורות, וטעם זה אף מפורש מאוחר יותר בפרשה?

ד. לאחר מכן ממשיך רש"י: "אמר רבי יהודה ב"ר שלום למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן, שנאמר²⁰: אשר ילדה אותה ללוי במצרים, עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה ונמנית בשבעים נפש²¹, שכשאתה מונה חשבונם לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת והיא השלימה את המנין".

גם כאן אין מובן: (א) כאמור, אין רש"י מפרש טעם לדברי התורה אלא כאשר עליידי כך מתורץ קושי בפשוטו של מקרא – ומדוע מביא רש"י כאן את המאמר "למוד הוא אותו השבט...?"

(ב) בן חמש למקרא אינו נזקק למאמר "למוד הוא..." כי הוא כבר למד לפני כן²², "אך את מטה לוי לא תפקוד..." בתוך בני ישראל, ורש"י מפרש שם: "כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו. דבר אחר צפה הקב"ה... על כל הנמנין מבן עשרים שנה ומעלה... אמר אל יהיו אלו בכלל...", ומשני פירושים אלו מובן, שבהיותם "לגיון של מלך", נבדלים מכל ישראל, גם מנין הלויים אינו דומה למנין בני ישראל.

(ג) מצד שני: מהי ההוכחה מיוכבד לענייננו: כאן מונים "כל זכר" כדי "ליקרא שומר משמרת הקודש", ואילו שם מונים "שבעים נפש" כדי לדעת "הבאים מצרימה"?

ה. בנוסף לכך יש להבין כמה וכמה דיוקים בלשון רש"י:

(א) "נמנה מן הבטן" – זהו שינוי מן המקור למאמרו של רבי יהודה ב"ר שלום (תנחומא²², במדבר²³ ועוד²⁴), ששם נאמר, "עד שהם קטנים" אף אם נאמר שרש"י משנה את הלשון²⁵ כדי

קטן מבן חדש, שחי אח"כ (שבדאי היו כו"כ שחיו).

(20) פינחס כו, נט.

(21) בכמה דפוסים: נפשות. אבל בדפוס א' וב' דרש"י ובכמה כת"י רש"י: נפש. ולכא"כ כן צ"ל, שהרי זהו (ע"ד) ל' הכתוב ויגש מו, כו. וראה רש"י שם.

(22) פרישתנו טו. תנחומא באבער יט.

(23) במדבר פ"ג, ח.

(24) פסיקתא דר"כ (באבער) ס"פ שקלים. יל"ש כאן רמז תרצ.

עזרא רמז תתרסו.

(25) ולא בתוכן – שהרי מביאו בשם ר"י בר"ש [אלא שבכ"ז משנה הלשון, ובמכ"ש מה שלפעמים משנה רש"י גם לשון הכתוב ומעתיקו בסגנון המתאים לפירושו על אחר – ראה פרש"י ואתחנן ו, ז. ובארוכה ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 5 (בשוח"ג), ע' 35 הערה 7. ועוד].

(14) א, מט.

(15) פסוק יב"ג.

(16) ג, מ"נא.

(17) רשב"ם, אברבנאל, חוקוני, אה"ח.

(18) בסמן לעיל הערה 2.

(19) וי"ל נפק"מ אז להלכה למעשה: באם עבר ופרדה בכור בלוי

הוספה

בשורת הגאולה

יג.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, ווען אידן האָבן די הבטחה מיוחדת פון דעם אויבערשטן „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם“, נוסף צו די ריבוי הבטחות בתורה אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“, און „עמו אנכי בצרה“, און „פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו“ (און ערשט דערנאָך, והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו!) וכו' וכו' –

איז אַ זיכערע זאָך אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“ בכל מקום בעולם וואו אידן געפינען זיך, אויך אין חוץ לארץ,

ועאכו"כ אין ארץ הקודש, וועלכע ווערט אָנגערופן בתורתנו הקדושה והאמיתית: „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“.

... וכאמור, דער אויבערשטער איז מודיע ומכריז צו אידן בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: „בני אל תתיראו“.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ז טבת, מבה"ח שבט תנש"א)

(1) יל"ש ישעי' רמז תצט.

(2) תהלים קכ"א, ד.

(3) שם צ"א, יד.

(4) שם כה, כב.

(5) שם קל, ח.

(6) עקב י"א, יב.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, כשבני מובטחים בהבטחה מיוחדת מהקב"ה בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, נוסף על ריבוי ההבטחות בתורה ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל", ועמו אנכי בצרה,

הגירסה הקצרה יותר של במדבר רבה²³ – „הרי ס"ט"35?

(ו) מדוע חזר רש"י ואומר בסיום פירושו, והיא השלימה את המנין, לאחר שכבר אמר „ונמנית בשבעים נפש“? ובמיוחד כאשר הוספה זו אינה נמצאת במדרש³⁶.

(ז) מדוע מציין רש"י גם את שמו של בעל המאמר – רבי יהודה ב"ר שלום – שאת זאת הוא עושה, כאמור מספר פעמים, רק לשם תוספת ביאור בפירושו³⁷?

1. התמיהה על הדיוקים שלעיל היא גדולה אף יותר: רש"י כבר הביא לפנינו, בפרשת ויגש³¹, ענין זה אודות הכללת יוכבד במנין הנפש הבאים מצרימה, אבל בהבדלים מסויימים:

(א) שם מתעכב רש"י על הפסוק „אלה בני לאה... כל נפש... שלשים ושלש“, (ב) שם הוא אומר „ובפרטן אי אתה מוצא אלא ל"ב“, ולא „ל"ג חסר אחת“, (ג) שם הוא אומר „אלא זו יוכבד שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר“³⁸, (ד) שם אין רש"י כופל לבסוף, והיא השלימה את המנין, (ה) שם אין רש"י מציין את שם בעל המאמר³⁹ של „ובפרטן אי אתה מוצא אלא ל"ב“!

והפליאה אף מתחזקת: גם בפרשת פינחס, על הפסוק⁴⁰ „אשר ילדה אותה ללוי במצרים“, אומר רש"י שיוכבד נכללה במנין שבעים הנפש, אך שם הוא אומר בקצרה³⁹ – „כשנכנסו לתוך החומה ילדתה והיא השלימה מנין שבעים שהרי בפרטן אי אתה מוצא אלא ששים ותשע“.

מכאן רואים, שאף אילו חייב היה רש"י להביא את ההוכחה מכך ש„נמנית בשבעים“, הוא יכול היה לומר בקיצור כפירושו בפרשת פנחס (הדומה ללשון הגמרא במסכת בבא בתרא⁴⁰): (א) „אי אתה מוצא אלא ס"ט – ולא „שבעים חסר אחת“, (ב) לא לכפול „ונמנית בשבעים נפש... והיא השלימה את המנין“, (ג) לא לציין את שם בעל המאמר⁴¹?

(35) ובפסיקתא דר"ם שם (וכן ביל"ש עזרא שם) מסיים: נמצא כולם ס"ו.

(36) הלשון „השלימה את המנין“ (גבי יוכבד) מקורו בב"ר שם (ובשינוי). אבל שם אינו כפל לשון. וע"ד לשון רש"י פינחס דלקמן בפנים ס"ו.

(37) ובפרט „שבד"ה שלאח"ז (על פי ה"י) מביא ג"כ מימרא דר"י בר"ש (ראה תנחומא (ות"ב) כאן, במדבר"ד פ"ג, ט. ועוד) ונבלי להוכיח שמו.

(38) אלא ששם אין מקום לכפול „בפתח העיר“, אחרי שכבר אמר „שנולדה בין החומות“.

(39) „ר' ברכי" (במדבר"ד פ"ג שם).

(39*) אף ש"ל (בדוחק קצת) דמקצר מפני שסומך על פ"י כאן.

(40) קבג, סע"א – אלא ששם איתא „שבעים חסר אחת“.

להדגיש שהכוונה הוא אפילו לקטנים שזה עתה נולדו²⁶, לפני „מבן חודש ומעלה“

– שבכך מובן גם מדוע מוסיף רש"י „שנאמר אשר ילדה אותה ללוי במצרים עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה“ (למרות שזה אינו מובא²⁷ בדברי רבי יהודה ב"ר שלום²⁸ במדרש), כדי להדגיש שהכוונה היא מיד לאחר שנולד –

גם אז מתאים יותר הביטוי „שנולדה“ המתאר את בן לוי המנוי, ולא „מן הבטן“ – בטן אמו?

(ב) בגמרא²⁹ ובכמה מדרשים מוזכר לגבי לידתה של יוכבד הביטוי „בין החומות“. מדוע כותב רש"י „כניסתה בפתח מצרים“³⁰?

(ג) מהו הדיוק בלשון רש"י „כניסתה בפתח מצרים“³⁰, ולא „כניסתה למצרים“ בלבד?

(ד) מדוע מוכיח רש"י שספרו את יוכבד בין הבאים מצרימה מכך שנאמר „נמנית בשבעים נפש“, בעוד אשר ההוכחה לכך הוא כבר מפסוק שלפני כן³¹ – „אלה בני לאה... כל נפש... שלושים ושלש“, ובפרטן אי אתה מוצא אלא ל"ב³², ורש"י היה צריך להביא הוכחה זו?

אמנם כך מובא גם במאמרו של רבי יהודה ב"ר שלום, אך: (א) זה עצמו קשה, (ב) כאמור מספר פעמים אין רש"י מצטט בפירושו דרשות חז"ל, אלא אם הן שייכות לפשוטו של מקרא, ואם כך, לא היה רש"י צריך להביא את מאמרו של רבי יהודה ב"ר שלום, אלא את ההוכחה מן הפסוק הקודם³³. ובמיוחד כאשר גם ההוכחה מן הפסוק ההוא מצויה בדברי חז"ל³⁴.

(ה) מדוע בוחר רש"י את הגירסה בתנחומא²², שלא תמצאם אלא „שבעים חסר אחת“, ולא את

וגם את"ל, שמכיון שמביאו בשם ר"י בר"ש מוכרח לומר שמצא גירסה כזו – מ"מ, מכיון שרש"י מעתיק גירסה זו שאינה נפוצה בפירושו, הרי מובן שגם דיוק לשון זה (מן הבטן) – ולא „שנולדה“ שייך ונוגע לפשט³⁵.

(26) משא"כ לפני זה. ודלא כדעת ר' לוי בשם רשב"ג (ור' ברכי) דלמוד כו' עד שכן במועני אטו (מקומות שצויינו בהערות 22-24. ב"ר פצ"ד, ט. מדרש שמואל פל"ב, וביל"ש עזרא שם גרים בדברי ר' ברכי: נמנין מוועני אטו).

(27) ואף את"ל שמצא גירסה כזו (כנ"ל הערה 25) – מ"מ, צ"ל טעם בפשט³⁶ למה בחר רש"י גירסה הנדירה ולא גירסה הרווחת כו'.

(28) ולכאורה, עם כניסתה .. אותה הם דברי רשב"ל (בשינוי קצת) בתנחומא (ות"ב) שם. במדבר"ד שם.

(29) סוטה יב, א. ב"ב קכ, רע"א. קבג, רע"ב.

(30) ראה לעיל הערה 28.

(31) ויגש מו, טו.

(32) ל' רש"י ויגש שם, כדלקמן בפנים ס"ו.

(33) עם ההקדמה „למוד הוא אותו השבט כו'“.

(34) במדבר"ד פ"ג כ.

על כך אומר רש"י, "אומר רבי יהודה בן רבי שלום למדוד הוא אותו השבט". והוא מסביר שלא זו בלבד שיוכבד נספדה, אלא היא נכללת במספר של "שבעים נפש", ויותר מכך, היא השלימה את המניין.

דיוק זה מבהיר גם לבן החמש שבהדגשת התורה את מספר הנפשות, לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים⁴⁷ יש שלימות. המספר שבעים מורה על שלמות⁴⁸ של כלל העם היהודי⁴⁹. ויוכבד השלימה מנין זה, כלומר, היא גרמה לשלמות ב"בית יעקב" כולו, בגרמה לכך שמספרם יהא שבעים.

וכיוון ש,למדוד הוא אותו השבט" שמיד עם היוולדם הם מסוגלים לגרום לשלמות, "בית יעקב" כולו, לכן אפשר למנותם כבר "מבן חודש", ואף לקרוא להם, "שומר משמרת הקודש" – תפקיד הקשור לעם ישראל כולו, כלשון רש"י דלעיל – "שיהיו ישראל שוכרין אותן..."

[בכך גם מובן – (א) מדוע מביא רש"י הוכחה מ"שבעים" ולא מ"שלשים ושלש", (ב) מדוע הוא חוזר ומדגיש, "והיא השלימה את המניין"].

במחשבתו של בן חמש למקרא – לפחות אצל תלמיד ממוצא⁴⁹ – עדיין לא ברור אם עד היותו "בן שלשים" אין הלוי "שומר משמרת הקודש", מה מוסיפה קריאתו בשם זה, שהיא הכרזה בלבד?⁵⁰

להסברת שאלה זו מציין רש"י את שם בעל המאמר, "רבי יהודה בן רבי שלום", שלשיטתו קריאת שם חשובה כשלעצמה:

בתלמוד הירושלמי⁵¹ שואלים: "כתיב⁵² והימים אשר מלך דוד על כל ישראל ארבעים שנה... וכתיב⁵³: בחברון מלך על יהודה שבע שנים וששה חדשים ובירושלים מלך שלשים ושלש שנה..."

(46) משא"כ שם העצם: נח – זה ינחמנו (בראשית ה, כט). ועוד.
(47) ויגש שם, כז.
(48) וראה רש"י האינו לב, ת. ולהעיר מרש"י בשלח טו, כז.
(49) ע"ד שהוא בכללות יותר – (ויחיו בני יעקב) שנים עשר (וישלח לה, כב).

(49*) ראה קידושין כט, ב: ור"י וממלו (אבל מדלא פרש"י תיבת "ממלוח" – משמע דגרים בש"מ תיבה שא"צ פירוש – ע"י"ש הגידסאות. ולפענ"ד, ומוצא"ל – מדכותב בפ", והאב רואה שצ"ל "כו").

(50) וראה במדבר"ר כאן: "וכי מבן חודש יכולים לשמור כו' בשביל לפקול להם שכר כו' – אבל (ונספ' ע"ז שצ"ד הפסוק אין שייך בזה ענין ד, שכן, ד"ר) אי"ז שיטת ר"י בר"ש, שהרי הובא בבמדבר"ר שם כ"ד, א'.

(51) ר"ה פ"א ה"א.
(52) מ"א ב, יא.
(53) ש"ב ה, ה.

ז. ההסבר לכל זה הוא:

כאמור לעיל (בס"ג) מופיע הפסוק כהמשך לנאמר, "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל... והיו לי הלויים", ורש"י מפרש שם: "מתוך בני ישראל – שיהיו ישראל שוכרין אותן לשירות שלי... לפי שהיתה העבודה בבכורות... והלויים... נבחרו תחתיהם". כלומר, לפי רש"י יוצא שהכוונה בפסוק, לקחתי את הלויים... תחת כל בכור... אינה לפדית הבכורות בלויים, כפי שמסבירים מפרשים אחרים⁴², שהרי הציווי על פדיון זה כתוב מאוחר יותר, לאחר מנין הלויים, אלא כאן יש ענין בפני עצמו: הקב"ה בחר בלויים "תחת כל בכור" – "שיהיו ישראל שוכרין אותן לשירות שלי".

לכן אין רש"י יכול להסביר שהסיבה למנין הלויים, "מבן חודש ומעלה" היא משום שהם פוידים את הבכורות, "מבן חודש ומעלה", כי על כך התחדש והצטוו⁴³ רק מאוחר יותר.

ח. כיון שמנין הלויים מוזכר בהמשך לפסוקים המבירים על עבודת הלויים, סביר לומר שהמניין קשור בעבודתם, ותמוה: עבודת הלויים מתחילה רק, "מבן שלשים..."⁴⁴, ואם כך צריך היה גם מנינם להתחיל "מבן שלשים" – איזה קשר יש ללוי "מבן חודש" לעבודת בני לוי?⁴⁵

על כך מוכרח רש"י להוסיף, "גמנה ליקרא שומר משמרת הקודש": גם "בן חודש ומעלה" קשור לעבודת בני לוי, כי מגיל זה (על אף שאין הוא עובד בפועל) הוא נקרא – "ליקרא – שומר משמרת הקודש".

ט. אך לפי זה אין מובן: ניתן להבין את הצורך למנות את שבט לוי בנפרד, ואף את מניית מבן חודש ומעלה, כיוון שהם, "לגיון של מלך", ושונים מן השבטים האחרים, אך מדוע תהיה בהם המעלה שכבר, "מבן חודש ומעלה" הם יקראו "שומר" – תואר המורה על פעולה בלשון הווה⁴⁶ – משמרת הקודש?

(41) ר' חמא בר חנינא.
(42) ספורנו. ולהעיר מראב"ע כאן (פסוק יג). וראה בפפרשים שבערה 17.
(43) כי עד אז ה' הציווי (בא יג, יג) (ובפרש"י שם, יא – על מתי נצטוו, ואינו שייך לנדר"ד) שנא"ר צריך לפדות בנו בכורו.
(44) פרשתנו ד, ג. נשא ד, כג. שם, ל. וגם לימוד הלכות עבודה הוא מן כ"ה – פרש"י בהעלותך ת, כד.
(45) ועוד: הרי מנו עוה"פ את הלויים, "מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה" כפרש"י, מנה מהם את הראויין לעבודת משא" (פרשתנו שם, ב), כמה יש שהגיעו לכלל עבודה" (נשא שם, כב).

מצרים⁸⁶: השלימות בבני ישראל נגרמת דוקא על-ידי לידתה, "עם נכסיתה..." בדומה לירידת מלכות לבי"ע; אך מצד שני היו כל ימי עיבורה לפני הכניסה למצרים (וכמוסבר לעיל היא יכולה להכנס למנין, דוקא משום כך), כי הכה לרדת ולגרום לענין של גאולה במצרים (כנאמר⁸⁷ "ותחיינה את הילדים") נובע דוקא ממקום שהוא "מחוק" ונעלה ממצרים והגבלות.

זה נרמז גם בשם בעל המאמר – רבי יהודה בן רבי שלום⁸⁸: "יהודה" – הפעם אודה, הודאה, ספירת המלכות⁸⁹, "שלום" היא התורה, ש"גיתנה לעשות שלום בעולם"⁹⁰, וספירת התפארת⁹¹. ר' יהודה בן רבי שלום הוא החיבור בין מלכות לבין תפארת, קבלת עול ותורה.

ובתורה עצמה זהו החיבור שבין גליא דתורה – מלכות, לבין פנימיות התורה – תפארת⁹², "דלית תמן לא קשיא... ולא מחלוקת..."⁹³,

שעל-ידי חיבור זה קא אתי מר, דא מלכא משיחא, ובקרב ממש.

(משיחת ש"פ 9 במדבר תשכ"ט, תשל"א)

(86) ראה עד"ו לקרי"ש [המתורגם] ח"ו ע' 34 ובהע' שם.
(87) שמות א, יז. וראה פרש"י שם, כא, ה, ד.
(88) וגם הענין ד, והשלימה את המניין נרמז בשם ר"י ב"ר שלום – כי שלום הו"ע השלמים, "שהמלכות נקרא שלמים מטעם שהיא משלמת לחשבון ע"ס" (פרדס עה"כ ערך שלמים – ע"פ רע"מ פינחס רנו, ב).
(89) תורא מד, א.
(90) רמב"ם סוף הל' חנוכה. וראה גישון נט, ב. פרש"י ברכות ה, א. ד"ה פדה.
(91) פרדס עה"כ ערך שלום. ועי"ש, דשלום (יסוד) משקים הדינים דמלכות.
(92) ראה בארובה קונטרס עה"כ ע' 27 ואילך. ע' 39 ואילך.
(93) רע"מ פ' נשא כבד, ב. נת' באנה"ק סכ"ז.

על ספירת המלכות, "שמשלמת לכל ספירה וספירה"⁸¹ ההסבר לכך הוא, שלא זו בלבד שספירת המלכות משלימה את המספר של עשר הספירות, שאת זאת עושה כל ספירה, אלא שבנוסף להיותה אחת מעשר הספירות, הביאה המלכות שלימות לכל אחת מן הספירות.

מכך מובן לגבי פירוש חז"ל⁸² לפסוק, "אנכי שלומי אמוני ישראל", שמדובר אודות סרח בת אשר שאמרה, "אני הוא שהשלמותי מנין של ישראל במצרים", "השלמותי" הוא גם מלשון שלימות, ובמיוחד לפי המבואר ב"אורי-התורה"⁸³ שסרח בת אשר, "יש לומר שהוא המלכות".

מכך מובנת גם לשון רש"י שיוכבד, "השלימה את המנין", שזוהי שלימות בכל בני ישראל.

טו. ספירת המלכות מביאה לשלימות בכל הספירות, כי באמצעותה, "נמשך" הגילוי גם בעולמות בריאה יצירה עשיה, זוהי "עיקר הכוונה של המאציל"⁸⁴. אך כיוון שספירת המלכות "מתלבשת" בעולמות ביי"ע, הרי אין בכוחה לגרום לגילוי בה מצד עצמה, כי "אין חבוש מתיר עצמו"⁸⁵ אלא על-ידי שמאיר בה האור מן הספירות שמעל ההתלבשות של ספירת המלכות.

וזהו ההסבר הפנימי לכך שיוכבד השלימה את המנין באופן שנולדה "עם כניסתה בפתח

(81) מק"מ לזהר שם.
(82) ב"ר פצ"ד, ט. קה"ר פ"ט, יח (ב). מדרש שמואל פל"ב.
פסיקתא דר"כ (באבער) פ' ויהי בשלח. ועוד.
(83) שם.
(84) אה"ת שם.
(85) ברכות ה, ב. וש"נ.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

☞ ☞ ☞

ויה"ר שעי" קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

☞ ☞ ☞

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ויוצא, אפוא, שבפועל מלך ארבעים שנה ושישה חדשים? ומובאים על כך מספר תירושים. לאחר מכן נאמר: „אמר רבי יודן בי רבי שלום כתיב⁶⁴ כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל אמר לו הקב"ה אני אמרתי לך אל תתגררו בם⁶⁵ וביקשת להתגרות בם חייך שאינן נמנין לך", מכאן רואים שלדעתו של רבי יהודה בן רבי שלום, הרי אין הוא העובדה שהתורה אינה מכנה אותו בתואר מלך במשך ששה חדשים, היא עונש כשלעצמו, למרות שחלו עליו בתקופה זו גדרי מלך, לפי שיטה זו⁶⁶.

ומרובה מדה טובה – מכיוון שהלוי היה בעתיד „שומר משמרת הקודש” אפשר לכנותו בתואר זה משעת לידתו.

אך תירוץ זה אינו מתקבל⁶⁷: גם בתלמוד הבבלי⁶⁸ מובא תירוץ זה „ביצחק ולא כל יצחק” ושם זוהי גמרא סתם, כלומר, לדעת הבבלי, שהלכה כמותו, זו דעת הכל, ולא שיטתו של ר"י בר"ש.

וזאת בנוסף לכך שבלתי סביר שלדיון ארוך כל-כך ירמזו רש"י בציון שם האומר⁶⁸ בלבד.

יותר מכך, ועיקר: רש"י כבר הביא קודם⁶⁹ את המאמר „כי ביצחק ולא כל יצחק”, ושם – באופן סתמי, ללא ציון שמו של ר"י בר"ש.

יב. ההסבר לכך הוא:

באמרו „שומר משמרת הקודש” מתכוון רש"י לשמירה כפשוטה, שהלויים שמרו על המשכן „שלא יקרב זר”⁷⁰, כנאמר⁷¹ „ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות”, ואשר על כן לפי הפשט, נצטוו „והלויים יחנו סביב למשכן העדות”⁷².

ולפיכך אפשר לקרוא ללויים „ליקרא” – „שומר משמרת הקודש” כבר „מבן חודש ומעלה”, כי בעצם חנייתם סביר למשכן העדות הרי הם

(62) פרש"י נח"י, כה.
(63) פרש"י תולדות כה, כו.
(64) פרש"י שם, ל' לך טו, טז. – וצ"ע מפרש"י תולדות כה, כב (אבל שם הל' „ודשוה").
(65) בנוגע להבטחת לאברהם (משא"כ לענין ירושה בכלל – ראה קידושין יז, רע"א).
כי אין לומר שמעיקרא ה' ורעו של יצחק ואח"כ (כשנעשה י"ג שנה ומרד) נתבטל – שא"כ הרי עד הביטול „כל יצחק” נקרא ורע אברהם. (וכדמוכח ג"כ מנין הירושא, שנקרא „ישראל מוסר” (קידושין שם), אבל לא בטל מלחיות יורש).
(66) וגם: קושא זו – איך שייך ליקרא שומר משמרת הקודש – אינה שייכת למימרא דר"י בר"ש, וזה קשה גם על הביאור לדע"ל ס"י. וראה לקמן הערה 73.
(67) ובפרט שענין זה – קריאה ע"ש העתיד – מפורש במדרש תהלים (כנ"ל הערה 58) בענין דליקרא שומר משמרת הקודש בשם ר' נחמי' ור' פינחס.
(68) נדרים לא, א.
(69) ויצא כה, טו.
(70) ל' רש"י לעיל ג, ו.
(71) פרש"י שם, נג. וראה בהעלותך ח, כו ובפרש"י שם.

„שומרי משמרת הקודש”, אם כי עדיין אין הם מתאימים לעבודת שמירת המשכן⁷².

[ואילו לגבי עבודות אחרות של שבט לוי (שבגללם הם נקראים לגיון של מלך) אי אפשר לומר שמי שאינו מבצע את העבודה בפועל יוכל להיכלל בגליון על שם העתיד].

יג. אבל בן החמש למקרא שואל: מניית הלויים „מבן חודש ומעלה” מצביעה על מעלה שיש בהם, ואילו היתרון של „בן חודש” שהוא „שומר משמרת הקודש איננו שלו, והוא לא פועל זאת. מעלה זו תלויה באמו, שילדה אותו ומגדלת אותו (צריך לאמו⁷²) בסמוך לה במחנה לוי – „סביב למשכן העדות”.

וכן אפשר לשאול: בדיוק כשם שהלויים שומרים על המשכן בעצם חנייתם סביב המשכן שלא יקרב זר מבני ישראל, כך שומרים כל בני ישראל את המשכן בעצם חנייתם סביב הלויים (שמסביב למשכן) שלא יקרבו אומות העולם. ומדי איפוא, המעלה המיוחדת של שבט לוי בענין שומר משמרת הקודש, שבעבורה נמנים רק הם „מבן חודש ומעלה”?

לפיכך מביא רש"י את מאמרו של ר"י בר"ש „למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן”... שבאמצעותו מתורצת שתי השאלות: שבט לוי („אותו השבט”) נמנה „מן הבטן”, כלומר, אף כאשר הולד הוא רק „מן הבטן” ומעלתו תלויה, באמו, כבר אז הוא נמנה בנפרד, והוא מציאות בפני עצמה⁷³.

וכדי להבהיר שאין יוכבד „גמנית בשבעים נפש” כאשר היא כבר מציאות עצמאית, אלא כאשר היא עדיין קשורה לבטן אמה, מדייק רש"י ואומר: (א) „עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה”, (ב) „לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת”.

וההסבר לכך הוא: אי-אפשר לחשב את יוכבד כמציאות עצמאית – לאחר הלידה – בין „בני ישראל הבאים מצרימה”⁷⁴, כי היא נולדה. רק „עם

(72) ראה במדבר' כאן: וכי מבן חודש יכולים לשמור אהל מועד כו'. ולהעיר מבהעלותך ופרש"י כנ"ל. ולהעיר מתמיד (כו, רע"א): דלא מלו למעבד עבודה כו'. וראה לקושי ח"צ ע' 64* ובהערות שם.
(72*) ראה עירובין פב, רע"ב.
(73) ועפ"י יש להמתק יותר מה שרש"י מעתיק שם בעל המימרא ר' יהודה בר שלום (ראה לעיל הערה 66) – כי ר"י בר"ש ס"ל דדור נענש על מעשה יואב (כנ"ל ס"י), אף שהוא לא עשה כלום, מ"מ, מכיון שנעשה ע"פ ציווי ה' זה ענין נמשך בהמנוחה (יואב) כל זמן הפעולה, (ו, ששת חדשים); ועד"ו בענינו: אף שהוא הבן כ"א מציאות בפ"ע, מ"מ, פעולת האם עם בנה נמשכת בו להיות נמנה בפ"ע.

כניסתה בפתח מצרים”⁷⁵. רק כאשר מונים אותה כשהיא „מן הבטן”, אז היא מצד אמה בין „הבאים מצרימה”, מפני שכבר היתה בבטן אמה לפני כניסתה למצרים.

וזהו הדיוק „אשר ילדה אותה”... עם כניסתה בפתח מצרים: אילו נולדה קודם היתה כבר מציאות לעצמה כאחרים במנין שבעים הנפש, ולא היה לה קשר לענינו – נמנה מן הבטן. אילו נולדה מאוחר יותר – אי אפשר היה לחשבה בין „הבאים מצרימה”, כי כל עוד הימצאה בבטן אמה אין היא מציאות עצמאית – אלא „ירך אמה”. אך כיון שנולדה „עם כניסתה בפתח מצרים” – שהפתח מחבר את העיר עם מה שמחוץ לה – מצטרף היותה בבטן אמה לפני הכניסה אל לידתה „עם כניסתה בפתח מצרים”.

וזהו גם הדיוק „לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת”: גם לפני לידת יוכבד היו שבעים נפש, כי כבר היתה מושלמת בבטן אמה, אך היה זה באופן של „שבעים חסר אחת”⁷⁶: יש שבעים נפש, אך „חסרה (בפועל) האחת”, והיא השלימה את המנין – עליידי לידתה נוספה שלמות⁷⁷ ב„שבעים (שהיו) חסר אחת”, שהיו שלמים.

יד. מיינה של תורה בפירוש רש"י:

על הפסוק⁷⁸ „אנכי שלומי אמוני ישראל” מביאר בחסידות⁷⁹ (מיוסד על זוהר⁸⁰) שמדובר בו

(74) וגם לפי פרש"י ויגש מו, כו ד, הבאה מצרימה .. לשון עבר .. שמשבאו שם היו שבעים כו" – הרי ברנע שבאו (משבאו") עדיין לא היו שבעים שהרי נולדה במצרים, כבהערה הבאה.
(75) כל' רש"י ויגש מו, טו. פינחס שם: לידתה במצרים. ובפרש"י ויגש שם, כו: ונתוספה כו' בין החומות. שמות ב, א: בבואה למצרים בין החומות.
(76) ע"ד לשון המשנה (מכות פ"ג מ"י. הובא בפרש"י תצא כה, ב), (כמה מלקין אותם) ארבעים חסר אחת – משום דבקרא (תצא שם, ג) נאמר „ארבעים יכנו” אלא שבההכאה בפועל „חסר אחת”; ועד"ו „אותה מלאכת ארבעים חסר אחת” (שבת פ"ו מ"ב), כי הם כנגד מלאכה מלאכתו ומלאכת שבתורה ארבעים חסר אחת” (שבת מט, ב. ועד"ו בירושלמי פ"ו ח"ב), ובתורה נאמר מ' פעמים אלא שא' מתן אינה מן המנין (ראה תרו"ש פ"ו שם. פני משה ומראה הנפים בירושלמי שם. ועוד).
(77) להעיר מענין „נקראת השנה שלימה כו' חסרה כו' כסדרה” (סווא"ח סוכ"ח. וברמב"ם הל' קדושת פ"ח: נקרא חדש"י שלמים כו' חסרין כו' כסדרן). וכן עד"ו „שנה .. תמנוחה להביא את חודש העיבור כו' שנה ועיבורה” (ערכין פ"ט מ"ג) – אף שגם בלא החדש אין חסרון גמור: ופשיטא שאין חסרון בשנה פשוטה בלי עיבורה. (וצ"ע בל' רגמ"ה שם: תמימה בין ללבנה ובין לחמה. ואכ"מ).
(78) ש"כ ב, יט.
(79) ביאה"ח קמב, ג ואילך. ביאה"ח להצ"ע ע' תמא ואילך. אהות"ע שם.
(80) ח"צ קפ, ב.

(* ראה ויהי אור – להצ"ע – לתהלים ימ, ח.